

### Deu poemes inèdits de Jacint Verdaguer

NARCÍS GAROLERA  
Universitat Pompeu Fabra

El manuscrit 367 de la Biblioteca de Catalunya conté un quadern verdaguerià intítulat «Espines y flors». Aquest títol figura en una relació d'obres que, poc abans de morir, el poeta tenia previst de publicar en forma de llibre.<sup>1</sup> El quadern, de quaranta-sis fulls pautats, de format regular (31 x 21 cm), amb tapes de cartró, constitueix el plec número 7 del manuscrit esmentat, i aplega trenta-una poesies de l'autor, divuit de les quals, impreses, hi foren afegides en retalls de les revistes on havien estat publicades. El verso del full 45 conté un índex, confeccionat per Verdaguer, amb els títols dels poemes del quadern.<sup>2</sup>

De les tretze poesies autògrafes, deu són absolutament inèdites; de les tres restants, dues foren incloses per Verdaguer en el volum *Ayres del Montseny* (1901), i una fou publicada, el 1904, en el *Calendari Català* del mateix any. De les divuit poesies adjuntades al quadern en retalls de revistes, una fou inclosa pel poeta en aquell mateix volum, i les altres passaren a formar part dels reculls pòstums *La mellor corona* (1902) i *Disperses* (1925).

Set composicions autògrafes del quadern són versions més acabades de poesies que figuren en un altre manuscrit verdaguerià —el 3722 de la Biblioteca de Catalunya—, que en conté una trentena d'inèdites, alguna de les quals de molta importància en el conjunt de la producció poètica de l'escriptor en la seva darrera època.<sup>3</sup> Tan sols una composició hi apareix

---

<sup>1</sup> Rosalía Guilleumas, «Trobada de les tres últimes obres de mossèn Cinto Verdaguer», *San Jorge*, 100 (abril 1977), p. 11.

<sup>2</sup> El poeta hi afegí els títols «A un orfanet» i «Al iris», que no es corresponen amb cap composició del recull. El segon, tanmateix, és el títol d'una poesia que fou adherida, en un retall de revista, a la tapa posterior del quadern.

<sup>3</sup> Pere Tió i Punti, *Catàleg de manuscrits verdaguerians de la Biblioteca de Catalunya* (mecanoscrit dipositat a la Biblioteca de Catalunya), p. 182.

datada: el poema «L'hostal millor» –que el poeta inclourà en *Ayres del Montseny*– duu, escrita amb llapis, l'anotació «Bar<sup>na</sup> C. 29 agost 97». Els poemes publicats en revistes –la major part ho foren en *L'Atlántida*, dirigida un temps per Verdaguer– degueren aparèixer sobretot durant el període 1896-1898.

Les poesies inèdites que dono a conèixer són escrites amb lletra clara i grossa –característica dels darrers anys del poeta–, majoritàriament en tinta, amb poques correccions, i compostes entre 1896 i 1901 –anys, respectivament, de la publicació de *Flors del Calvari* i *Ayres del Montseny*.

El contingut de les poesies del quadern es correspon amb el de les composicions del volum *Flors del Calvari*,<sup>4</sup> el tema dominant del qual és l'acceptació, en clau cristiana, dels sofriments, les injustícies i les humiliacions, expressada en un to intimista i vehement. La mètrica recorda la variació formal dels poemes del mateix recull, i evidencia la creixent preferència de Verdaguer pel poema breu, propugnat pels escriptors modernistes.

A continuació transcriu, regularitzant-ne la puntuació –però respectant-ne escrupolosament la grafia, l'accentuació i la disposició formal–, els deu poemes inèdits del plec núm. 7 del manuscrit 367, quatre dels quals es corresponen amb sengles composicions del manuscrit 3722, molt menys elaborades. Dono en lletra rodona el text escrit amb tinta, i en cursiva, el text escrit amb llapis. En les citacions llatines, mantinc els subratllats de l'original. Incorporo, en apèndix, i en transcripció fidel, les cinc poesies –una d'autògrafa i cinc d'impreses– que no foren incloses en cap dels reculls poètics pòstums, i no passaren, per tant, a les successives obres completes de l'autor.<sup>5</sup> Les referències bibliogràfiques, o les simples datacions –consignades amb llapis–, són, llevat d'una, autògrafes de Verdaguer.

<sup>4</sup> *Flors del Calvari. Llibre de consols*, per Mossèn Jacinto Verdaguer, Barcelona, Imp. de Henrich y C<sup>a</sup>, 1896 [1895]. Per a les referències concretes, tanmateix, em serveixo de la meua recent edició (Barcelona, Columna, 1995).

<sup>5</sup> Em refereixo tant a les primeres *Obres completes* [sic], començades per Toledano, López i Cia. el 1905, i acabades per Josep Agustí el 1908, com a les *Obres completes* estampades, en "edició popular", entre 1913 i 1925, per Francesc Matheu, o publicades, com a "edició definitiva", entre 1928 i 1936, per la Llibreria Catalònia, o, encara, a les diverses edicions d'*Obres completes*, publicades per Editorial Selecta, els anys 1943, 1946 i 1949, i les reimpressions d'aquesta darrera –amb algun additament– el 1964 i el 1974, per la mateixa editorial.

## [1]

[f. 1 v<sup>o</sup>] —Petita so —la gota de rosada  
clamava un dematí—.  
¿Doncs perquè tan humil Deu m' ha criada?—  
Responguéli un bri d herba de la prada:  
—Per refrescar-me á mi.—

La gota de rosada se n dolia,  
lo bri refrigerá  
com á l ánima trista una alegria,  
y aquell coll-tort bri d herba que 's moria  
tot se reviscolá.

Aisau, oh mes estrofes, la volada  
de dolsa amor batent,  
y als tristos feu sentir vostra cantada;  
si fósseu una gota de rosada  
per algun cor morent!

## [2]

[f. 10 v<sup>o</sup>] I

Un calzer me doná l cel  
tot ple de nectárea mel,  
que ls homens tornaren agre;  
després<sup>6</sup> m hi posaren fel,  
y de[s]pres<sup>7</sup> del fel, vinagre.

II

Jo l vinagre m he begut,  
y de fel l he escorregut;  
mes n hi hagués, mes ne beuria;  
seran ma eterna salut,  
seran ma eterna alegria.<sup>8</sup>

<sup>6</sup> Var. ant. «apres».

<sup>7</sup> Var. ant. «apres».

<sup>8</sup> Primera versió, ratllada, al ms. 3722, f. 60 v<sup>o</sup>.

[3]

[f. 11 v<sup>o</sup>]*Senyor, feriu<sup>9</sup>*Hic ure, hic secca, hic non parcas<sup>10</sup>

Jo al bon Jesus cada matí  
 dich Confitebor tibi in cithara,  
 entre ls ministres<sup>11</sup> del altar  
 al començar la santa Missa.  
 Mes sens ferir los seus bordons  
 está la musica adormida,<sup>12</sup>  
 es cada colp un so argentí  
 y molts texexen la armonia.<sup>13</sup>

Tocaula, vos, oh bon Jesús,  
 tocaula, vos, la meva cítara;  
 tot adorant la santa Creu,  
 jo adoro vostra ma divina.  
 De tot mon ser, ánima y cos,  
 no dexeu part sense ferida;  
 feriu d *alla*, feriu d *assi*,<sup>14</sup>  
 mon esperit vos dirá fiat;  
 fássas la vostra voluntat,  
 que desde avuy la vostra es mia.  
 Que m agullone l sufriment,  
 que m recondemne la injusticia,  
 clávem la enveja son *punyal*,  
 tirem sa *baba* la *ignominia*,

<sup>9</sup> A *Flors del Calvari* hi ha un poema intítulat «Feriú», de tema semblant. Vegeu, però, nota 2.

<sup>10</sup> Aquest lema figura també com a epígraf en el poema de *Flors del Calvari*, sense títol, que comença «Per esborrar mos agravis...».

<sup>11</sup> Var. post., a la interlinia: «*acolíts*».

<sup>12</sup> «¿com sortirà la melodia?», ratllat amb llapis.

<sup>13</sup> Al recto del f. 12, a l'alçada dels tres darrers versos, hi ha els següents: «*que ab altres notes s entrelliga* [var. ant. «se lliga», precedit d'un espai en blanc] | y de molts colps *assi y alla* | *se* [var. ant. ratll. «se n»] *van texint les armonies.*»

<sup>14</sup> Var. ant. ratll. «*assi* [...] *allà*».

trénques la corda del honor,  
rómpas la corda de la vida.<sup>15</sup>

Oh Jesucrist, com vos plaurá,  
tocantla á pler, la meva cítara,  
que de la corda que toqueu<sup>16</sup>  
ne sortirá bona armonia.<sup>17</sup>

[4]

*Tot passa*

[f. 14 v<sup>o</sup>] Es una roda aquest mon  
on la nit al jorn relleva,  
la desventura á la sort,  
l alegria a la tristesa.  
Estalona al be lo mal,  
al temperi la serena.  
Com a la boca d un pou  
baxa y puja la galleda;  
la plena davant la vuyda,  
la vuyda davant la plena.

[5]

[f. 17 v<sup>o</sup>] Quan lo Senyor vol posar  
*sa firma* demunt d una ánima,  
la tors ab algun flagell,  
la doblega ab la desgracia;  
y, treball sobre treball,  
y càrrega sobre càrrega,  
la avergonyeix ab l afront,  
la purifica ab la infamia.

<sup>15</sup> Els darrers versos presenten molta similitud amb alguns del poema «*Sum vermis*», del recull *Flors del Calvari*.

<sup>16</sup> A la interlínia, amb llapis: «si vos voleu».

<sup>17</sup> Primera versió —amb el títol i l'epígraf—, ratllada, al ms. 3722, f. 10 r<sup>o</sup>.

La enruenteix al fornal,  
sobre la enclusa la mallia,<sup>18</sup>  
y quan la te ben apunt  
ab sa divisa la marca,  
la marca ab la seva Creu,  
que es lo segell de sa fàbrica.<sup>19</sup>

## [6]

[f. 27 v<sup>o</sup>]*Ma cansó*

Jo so un poeta a qui han robat la lira,<sup>20</sup>  
¿com tornaré á cantar?  
So un aucellet a qui han llevat les ales;  
¿com tornaré á volar?  
  
Cor meu, cor meu, á tu t en restan altres,  
tu volarás sens fi;  
tu ets una lira de tres áurees cordes,  
tu cantarás per mi.  
  
Vola, cor meu; puntéjales y entona,  
puig totes tres son d or,  
entona una<sup>21</sup> cansó de tres posades  
de Patria, Fe y Amor.

## [7]

[f. 33 v<sup>o</sup>]*Bona messa*<sup>22</sup>

Quina una se n ha pensada  
Teodoro emperador,

<sup>18</sup> Aquests versos es corresponen amb dos del poema de *Flors del Calvari*, sense títol, que comença «Puix só ferro fred, i vostre mall no em planga...».

<sup>19</sup> Primera versió, ratllada, al ms. 3722, f. 14 v<sup>o</sup>.

<sup>20</sup> Trobem un vers molt semblant –«m'han pres lo calze d'or»– al poema «Lo calze i l'arpa», del recull *Flors del Calvari*.

<sup>21</sup> Var. post. «la».

<sup>22</sup> Var. post. «cullita».

d engegar fletjes y fletjes  
 als visitants de sa cort;  
 als estranys, fletjes de plata,  
 y als<sup>23</sup> amichs,<sup>24</sup> sagetes d or.  
 Com no tenen gayre punta,  
 sa amiatat es un tresor;  
 quan son al espigolatge  
 ¿qui serà l mes rich de tots?  
 Qui espigolá mes sagetes  
*demunt lo camp del seu cos.*

Ab los qui anam per la terra  
 axís fa Nostre Senyor:  
 tira fletjes y mes fletjes  
 a tot mortal viador;  
 als volguts,<sup>25</sup> de plata fina,  
 als estimats, fletjes d or;<sup>26</sup>  
 si a aquell ab treballs lo toca,  
 á aquest li travessa l cor.

Mes, després de *la ruxada*,  
 válgans Deu, quina rossor!:  
 ¡de quina messa tan rica  
 l home es espigolador!<sup>27</sup>

## [8]

[f. 40 vº] Lo que no feu la fórmula alquimista  
 ab lo sirvent de Deu fan les injuries  
 preses per son amor, puix li trasforman

<sup>23</sup> Segueix, ratllat, «mes».

<sup>24</sup> Segueix, ratllat, «fleb».

<sup>25</sup> Segueix, a la interlínia, «fletjes».

<sup>26</sup> Segueix, al marge, «y als qui mes estima, d or».

<sup>27</sup> Al capdavant del f. 34 rº, enfrontada a l'espai en blanc de sota la darrera estrofa, hi ha la següent: «Oh divinal sagitari, ¡ oh sobirà fletjador, | feume blanch de vostres fletjes | com mes aviat millor [var. ant. ratll. «atravessaumen lo cor»; var. post. no ratll. «enviaumen tres o quatre, | clavaumeles en lo cor»].» Primera versió del poema, ratllada, al ms. 3722, f. 18 vº - 19 rº.

lo fanch que se li tira en or finíssim  
que en sa corona lluirá per segles.

## [9]

[f. 41 vº]

Ahí me donavau penes,  
avuy me donau neguits;  
me dau neguits per curarme  
les cruels penes d'ahí.  
Vostra ma de pare beso  
que m te, a mes, clavat al llit;  
la beso com ho faria  
si una corona m texís.  
Los insults ne son les perles,  
los escarnís, los lleccins,<sup>28</sup>  
y un brillant la malaltia  
que m acaba d'atuhir.  
Si algun floronet hi falta,  
daumel vós, oh Jesucrist.

Amor meu, si m en feu digne  
d'anar per vostre camí,  
la palmissa del martiri  
será dolsa de cullir.

## [10]

[f. 43 vº]

*A Jesus tenim d'esquena  
quan fruim;  
à Jesus tenim de cara  
quan sufrim.*

*Per qui creu, espera y ama  
no hi ha dol — sense consol,  
ni hivernada sense flama*

---

<sup>28</sup> Aquests dos versos en recorden dos de molt semblants del poema «A un detractor», de *Flors del Calvari*: «una perla és cada insult, | un diamant cada afronta».

*ni diada sense sol.*

*N hi passen de creus y creus  
damunt de l anima meva;  
mes les creus hi van passant,  
pero l bon Jesus s hi queda.*

## Apèndix

[1]

[f. 8 v<sup>o</sup>;  
imprès]

### LA ROMAGUERA

Tot cantant himnes à Deu  
mon camí feya,  
quan m hi surt de tras cantó  
la romaguera.

M' aborda com un gos mut  
per ferme presa;  
fa presa de mon vestit  
y me 'l esqueixa;  
m' esqueixa los peus y tot,  
mes mans ungleja.

Deslligantmen jo d' un cap  
d' altre m' enserpa,  
y al creuremen ya desfet  
caych damunt d' ella.

Sos brots me fan de coxí  
y, ¡ay!, de coberta;  
si l' un me clava 'ls unglots,  
l' altre 'm mossega  
ab mossada de mastí,  
fibló de vespa.

Quan mitx nu y covert de sanch  
m' alço de terra,  
dich al hipòcrit barzer  
que s' arrossega

per clavarme un altre cop  
 sas dents de fera:  
 —¿Qui ets, tu, de mon paradís  
 serpassa verda,  
 llangardaixot del infern?  
 —Jo só l' enveja.

*La Nova Catalunya,*  
*Epoca 2<sup>a</sup>, N. 9*

[2]

EN LO CEMENTIRI

[f. 16 v<sup>o</sup>;  
 imprès]

¿Qué 'n resta de vostres vides,  
 oh roses florides  
 del avril passát?  
 Lo que resta de la hermosa  
 que sota exa llosa  
 la mort ha desát.

Mes no, que la vostra flayre  
 s' esvani per l' ayre,  
 y 'l seu esperit  
 vola ab ales de gavina  
 dins ta ona atzurina,  
 mar del infinit.

[Sense indicació de revista]

[3]

[f. 22 v<sup>o</sup>;  
 autògraf]

*La tortuga*  
*faula*

En *ales* d un aligot  
 vola una tortuga,  
 creu que vola á veure mon  
 desde gran altura.

Ja á sos márgens diu adeu  
 y á ses endressuries;  
 de mes belles y majors  
 sos ulls ne veslluman.

Los grans nubols veu per dins  
 d hon baxa la pluja;  
 veu la terra y veu lo cel,  
 y encara 's remunta.

Mentre s va enfaristolant  
 la pobre tortuga,  
 son altívol portador  
 de son pes s' afluxa,  
 y en *lo cayre d un penyal*  
*com un pa s engruna.*

Axó fa l mon ab los seus,  
 amunt se ls ne puja;  
 quan los te al bell cim de tot,  
 avall los cabussa  
 pel gust de veurels tornar  
 d aprop de la lluna.

*Publicada en lo Calendari Catalá de 1904*  
*[Anotació d'una altra mà]*

[4]

[f. 24 vº;  
 imprès]

PACIENCIA

La paciencia del just  
 es una gran mercadera,  
 que ven per or en lo cel  
 lo fanch que compra en la terra;  
 los éscarnis per honors,  
 per brillants los colps de pedra.  
 Compra ab injuríes l' encens,  
 lo vestit ab la nuesa,  
 ab les espines les flors,

lo paradís ab les penes,  
la corona ab los torments  
y ab la mort la vida eterna.

*N. 11 [de L'Atlántida, 15-X-1896]*

[5]

[f. 42 v°;  
imprès]

J.M.J.

DESDE 'L RECÓ

Si á empentes lo mon temps ha m' arrecona,  
no pas tant com jo vull sè arreconat;  
més vull dur la Creu ab mon Estimat  
que ab sos enemichs dur ceptre y corona.  
Vull ser desterrat per lo mon traydor,  
que á Vos, si pogués, vos desterraria;  
vull sè arreconat, ¡oh Fill de Maria!,  
mes arreconat dintre vostre Cor.

Nostra Senyora de la Gleva, 14 Juliol 1893.  
*Teatro Regional, 7 mars 98.*

[6]

[f. 44 v°;  
imprès]

J.M.I.

Tu que arribes al mon mal previngut,  
si en la dura batalla de la vida  
no prens la paciència per escut,  
no estarás gayre temps sense ferida.

*1 febrer 97*  
[*L'Atlántida*, núm. 18]